

Márton Orosz

Museum of Fine Arts – Vasarely Museum, Budapest / Hungary

The ‘Műhely’ in Budapest

The story of the first „diasphoric”
Bauhaus school and its legacy

STAATLICHES
BAUHAUS
IN WEIMAR
1919-1923

Herbert Bayer – László
Moholy-Nagy, *Staatliches
Bauhaus in Weimar 1919–1923*
exhibition catalog,
Bauhaus Verlag, Weimar, 1923

New York, MoMA, Jan Tschichold
Collection, Gift of Philip Johnson

magyar bauhaus

a műhely

a korszerű művészi alakítás iskolája

tanít tervezést és kivitelezést
elméletben és gyakorlatban

damjanich ucca 32

telefon: józsef 392-63

oktatók:

bortnyik sándor
lonkay antal
dr. mezey ódón
hevesy iván
dr. hermanné cinner alicé
kovács kálmán
korvin lászló
ligeti pál
molnár farkas

festés, grafika, reklám
plasztikus alakítás
általános technológia
művészettörténet, film
reklámpszichológia
színpadművészet
szokaszórási eljárások
építés, kultúrtörténet
elemenaris építézet

oktatás:

naponta délelőtt
heti 24 órában,
délutáni tanfolyam
heti 15 órában,
építészeti továbbképző
heti 2 óra,

megnyilik október 15

kérjen prospektust

esti akt

vendégművészek részére is

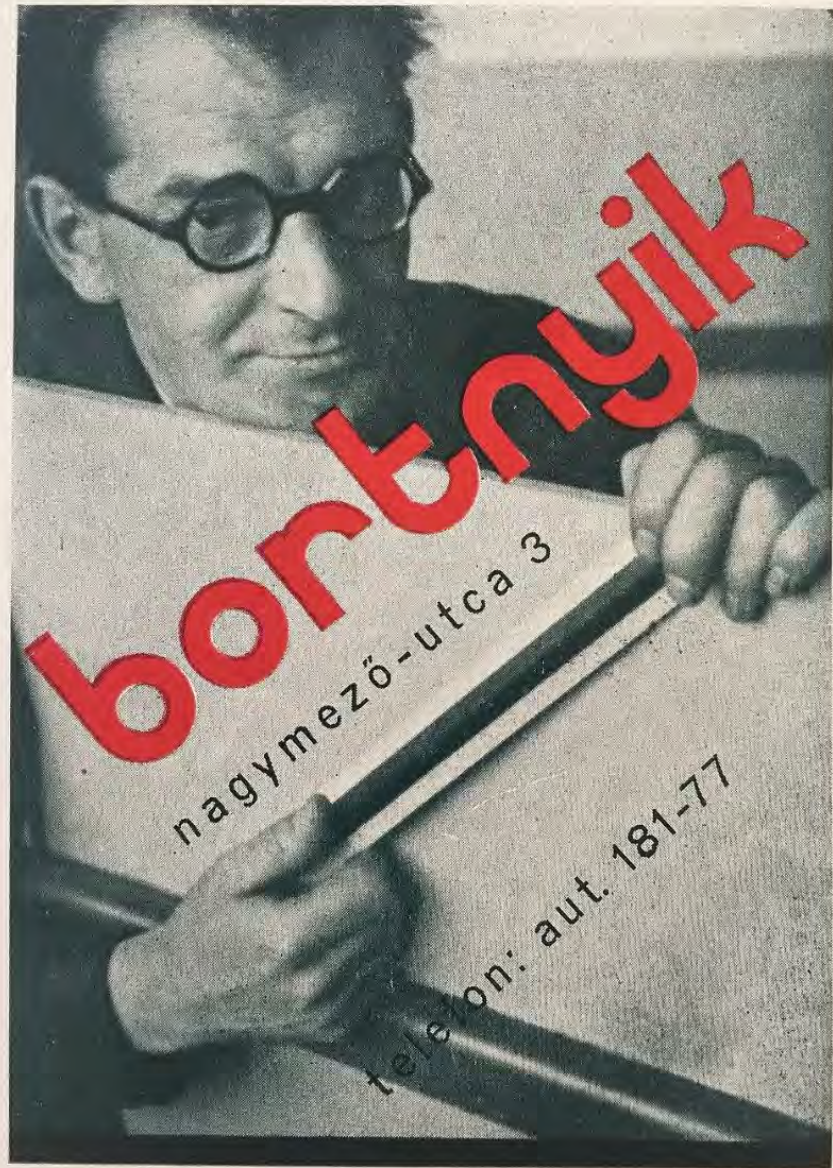

Students at 'Műhely' (Workshop), ca. 1929

László Borbély's collection, Budapest

Poster announcing Sándor Bortnyik's
'Műhely' (Workshop), the 'Hungarian Bauhaus,'
1928

Collection of Merrill C. Berman Gallery, New York

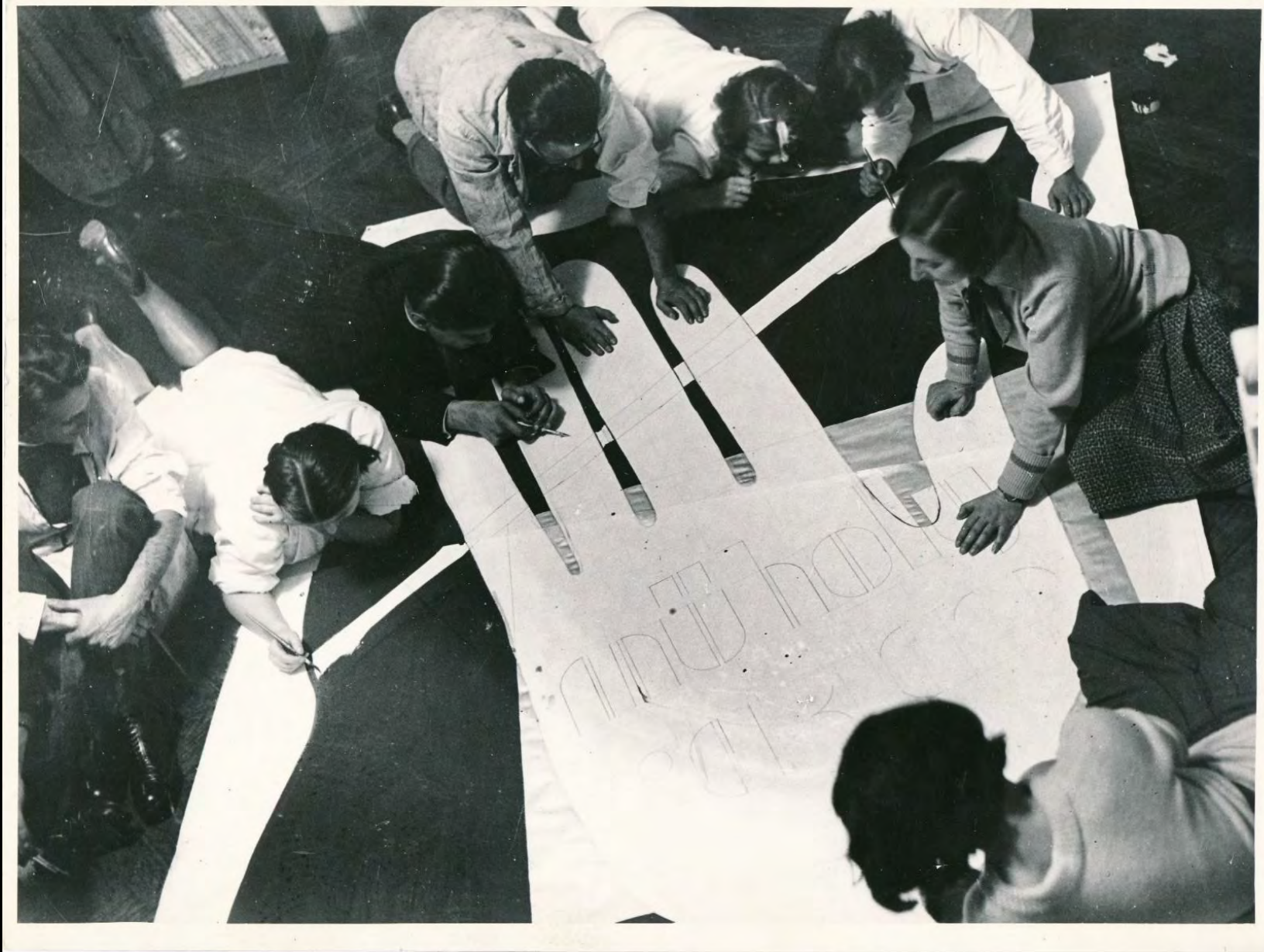
Advertising Poster of Bortnyik's private studio,
having the same address as 'Műhely,' 1929

Magyar Grafika Nos. 3-4, XI, 1930

Sándor Bortnyik at 'Műhely,' ca. 1930

Courtesy of Schneider-Henn Gallery, Munich

Students at Sándor Bortnyik's 'Műhely' (the 'Hungarian Bauhaus'), 1932

KEMKI, Museum of Fine Arts – Hungarian National Gallery Archives, Budapest

Sándor Bortnyik's office at 'Műhely,' with poster designs of his students, ca. 1930

KEMKI, Museum of Fine Arts – Hungarian National Gallery Archives, Budapest

Sándor Bortnyik (left) and his students at 'Műhely,' 1929

László Borbély's collection, Budapest

Sándor Bortnyik, *The modern Chair*
Advertising design of Bortnyik's furnitures, 1930

Magyar Iparművészet, 1931

Reading Woman (Klári) in the lounge of the studio apartment of Bortnyik at Budapest, 1928

László Borbély's collection, Budapest

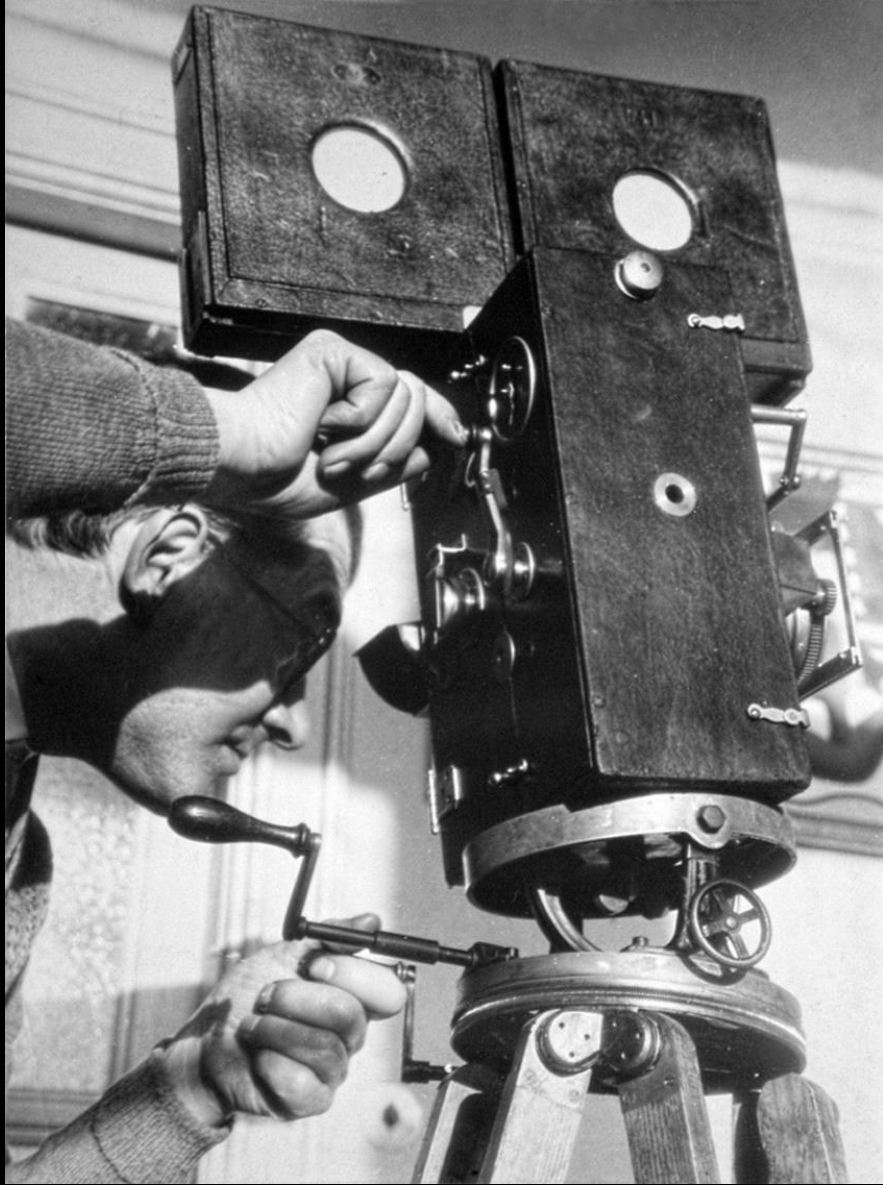
Sándor Bortnyik, *Bo-game* (construction toys),
photomontage advertisement, 1930

Magyar Grafika, 1930

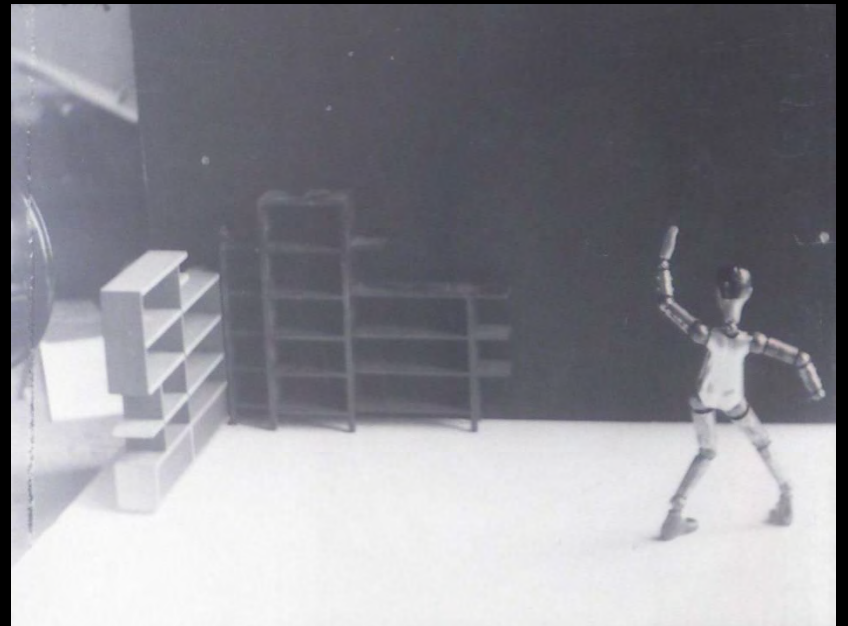
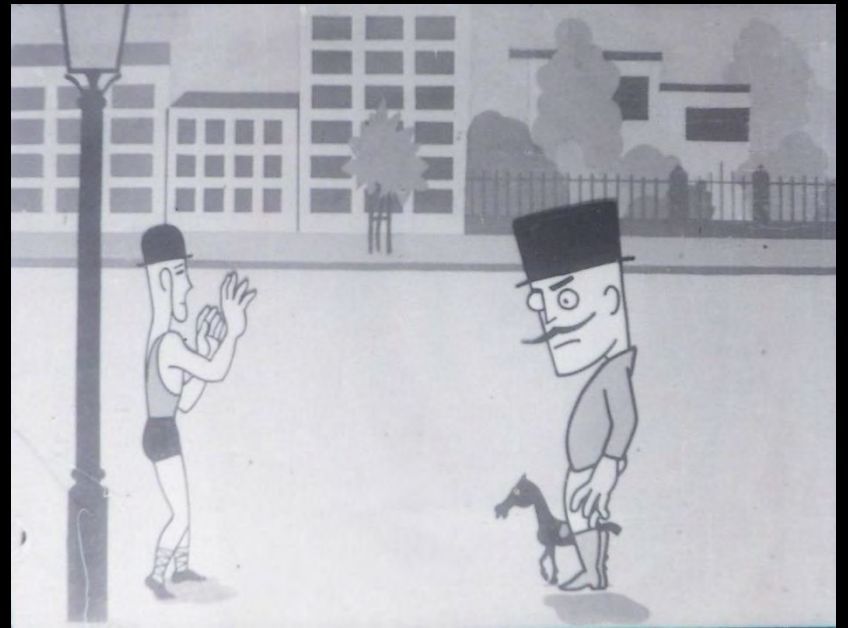
Sándor Bortnyik, *Bo-bordgame*
'What is your fate little chap?', 1926–1928

Private collection

Sándor Bortnyik and his film experiments
at 'Műhely,' ca. 1932

Private collection, Budapest

1924. aug. Weimar

Hungarian artists in Sándor Bortnyik's studio in Weimar, 1924
(from left to right, back row: Andor Weininger, Sándor Bortnyik; first row: Alfréd Forbát, Marcel Breuer

Bauhaus Stiftung, Dessau, photo by Pussy Forbát

Sándor Bortnyik (foreground), Marcel Breuer (rear left), Wassily Kandinsky (rear right) and an unidentified woman at the Bauhaus in Weimar, 1923

Private collection

bauhaus weimar 1922

K

KONSTRUKTIV

U

UTILITAR

R

RATIONELL

I

INTERNATIONAL

FARKAS MOLNAR HENRIK STEFAN JOHANN HUGO ANDOR WEININGER KURT SCHMIDT
OTTO UMBEHR PAUL HEBERER FRAM HESSLER L.CACINOVIC HEINRICH KOCH R.KOSNICK
GEORG TELTSCHER RUDOLF PARIS RUSZTEM SEMISCH PETER KELER

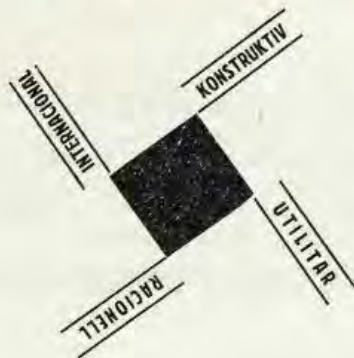
P K 22/24

Peter Keler, *KURI*, 1922/1977,
oil on wood fibre

Klassik Stiftung, Weimar

manifesto signed in December 1922 in Weimar by
Farkas Molnár, Henrik Stefán, Hugó Johann,
Andor Weininger (Hungary); Kurt Schmidt, Otto
Umbehrr, Paul Heberer, Walter Menzel, Walter
Herzger, Franz Hessler, Otto Kahler (Germany);
Heinrich Koch, Konstantin Kosnick [born Riga]
(Czechoslovakia); Georg Teltscher (Austria);
Rudolf Paris (England); Semich Rustem (Turkey);
and Lajos Cacinovič [Pécs]

K. U. R. I.

I.

ANALIZIS

1. Az *analízis* (bontás és bomlás) folyamata kell hogy járjon a szintetikus (összművészetet adó) korok előtt
2. A művészet ezt az utat: naturától (illetve az öröklött stílformától) a különböző izmusokon át tette meg. És pedig:
  - a) az impresszionizmus kielemezte a szint és vonalat
  - b) a futurizmus a mozgást és időt

MARINETTI BOCCIONI

c) az *expresszionizmus* az érzés primár elemét

KANDINSKY—KLEE

d) a *dada* a destrukciót mint az elemzés módját

TZARA, SCHWITTERS

e) a *kubizmus* a tömeg, térproblémákon át eljutott az anyagi és geometrikus formáig.

PICASSO—OZENFANT

f) Az orosz *konstruktivizmus*, a primár formáig és primár konstruktív ideológiáig. MALEVIČ, LISSITZKI

g) A weimari *Bauhaus* az építő eszmét adta meg és a munka mesterségén át az új morált. GROPINS, ALBERT.

h) A hollandi *Styl* a horizontál vertikál stílus ornamentikát van DOESBURG, HUSZÁR

3. Az *analitikai* folyamat tehát eljutott a geometrikus síkbeli és térbeli formáig, spektrál színekig és a fekete fehér skáláig.

4. Ezen elemek tovább nem bonthatók, tehát az elemzésnek, mint határesetnek vége kell legyen.

költők ennek hírnevére
faj is megkapta végre
lelkünk formát kapott

Zenitista

- 1) SZÓ: mint é
- 2) ASSZOCIÁCIÓ
- 3) ADOTTSAÉG
- 4) ESZME: nem
- 5) EMBER: nem
- 6) ÉLET: nem

Új költőknek

Bennünket egytestvér
százszorosan egybeko
mi dolgozunk,
mint a bányász vájja
mint a favágó a mag
mi az új igéket farag
Mi kiáltunk a kiáltók
és hirdetjük az új ig
az embert, akinek el
Mi a leghisztériásabb
nekivágtunk a sorvas
mi a ma dőlő templ
és az új épületek em
Bennünk a féltrevert l
mi lángoló daccal,
új fákltyákat cipelünk
minket az idők teljes
bennünk a márciusi d
tavaszi földek ereje p
új, százszor is új dal
mi nem nyavalygunk
és tenyerünk egyszer
Most,

a széthullás és nagy
nézzünk újra egymás
kiben ég, kiben aludt
a mindennap apróka
ha szét is szórtuk hit
és ha úgy látszik is, hog
ne féljete,

mi benn élünk a vár
mi vagyunk a tavaszi
vízesések harsogásáb

KURI manifesto, 1922

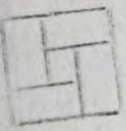
ÚT. Aktivista folyóirat (ÚT. Activist Journal) Weimar, Novi Sad,
Subotica, 15 April 1923

.....
A tantervre: egyelőre nem találtam semmi feljegyzést, vagy tárgyi dokumentumot. Tantervemem akkoriban nem is irtam le.....

Amire visszaemlékszem: a kezdet egy konstruáló módszeren épült fel. A négyzetből, mint sémából indultunk ki, ezt osztottuk fel különböző síkokra. Lényeges volt, hogy a egymásmelletti síkforma mindig lehetett azonos magasságú, vagy szélességű, mert a különböző színek -hideg-meleg kontraszt, világos-sötét ellentét- is produkáltak térhatást.....

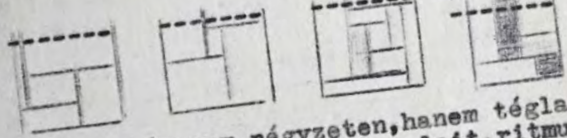
/ Itt meg kell jegyezni -ez nincs benne a V-nek adott választásban-, hogy ez a séma a holland konstruktivisták /De Stijl-csoport, Mondrian, Doesburg/ képfelépítési rendszeréből indult ki, de amiben ők a célt látták, amit kizárólagos gyakorlatként műveltek, azt én csupán e s z k ö z n e k tekintetben a komponálás, összeszerkesztés, a harmonia, az egyensúly gyakorlására folytattam. Ez a módszer sem helyett a síkon tárgyak, majd az emberi alak bekapcsolása, alakrajzi /modell/ tanulmányok alapján. Ez a módszer sem merevedett meg. Eppen a tárgyi, figurális ábrázolás képességének, a komponáló-konstruáló tudás, arányérzék fejlődésével hozta az egyénibb, szabadabb, festőibb változatokat/

A séma:

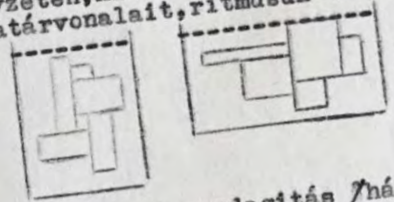
Az alapot azonban a síkok különböző értékű és ritmusu elhelyezése fogta össze, vagy bontotta fel. Az egésznek értelme az volt, hogy a szemet, az alakító érzéket bizonyos egyensúlyérzésre, változatos ritmusu együttes szerve kialakításra nevelje.

Például:

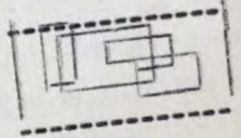
Kerülendő volt a téri látszat: Itt a világos-sötét ellentét térbeliség hatását adhatta.

Folytatás: A formák nem négyzeten, hanem téglalapra helyezkednek el, nem is érintették az alap határvonalait, ritmusuk szabadabb lett, de a síkszerűség megtartásával:

Azután a formák egymásba hatoltak:

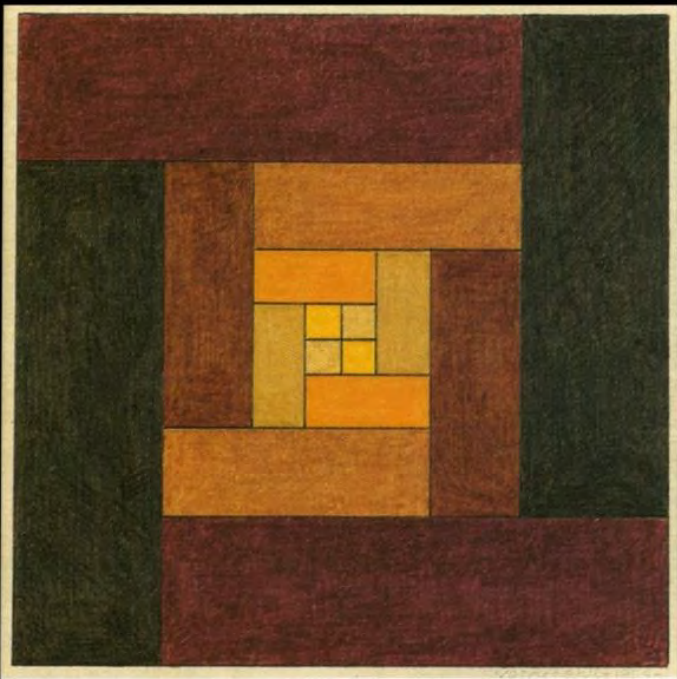
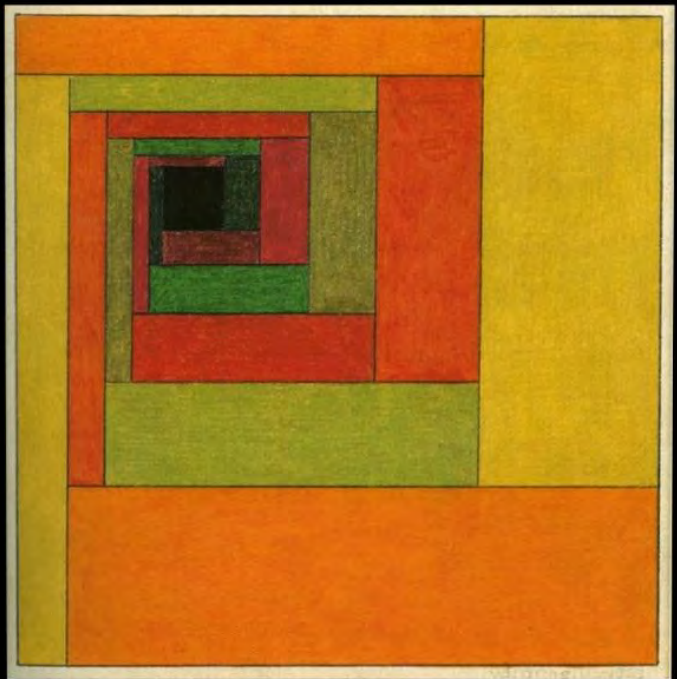
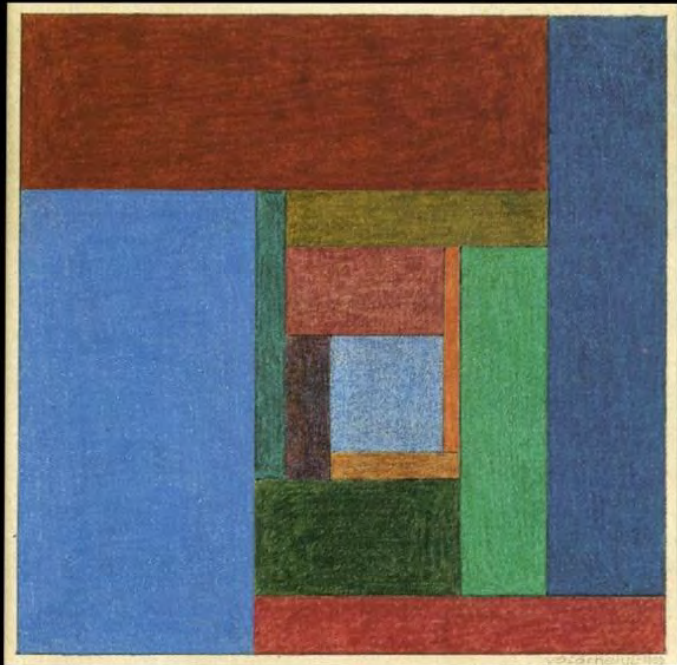
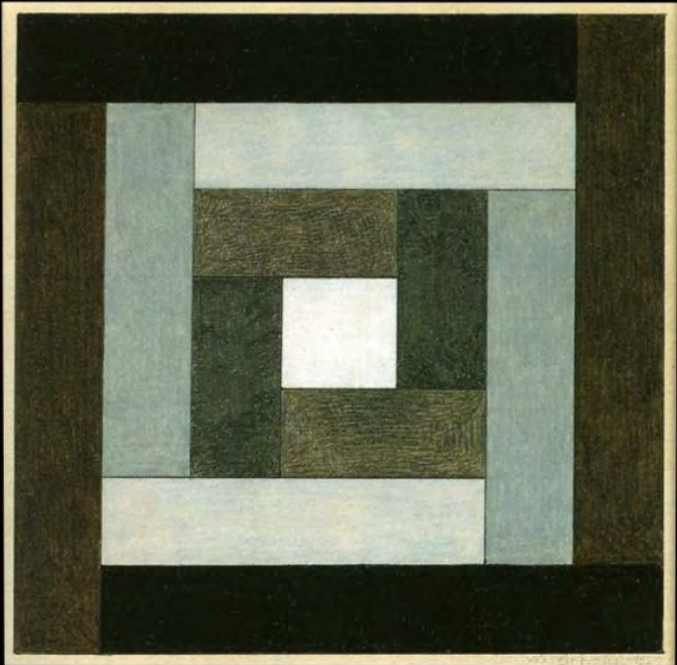
További változat: különböző formákkal gazdagítás /háromszög, rombusz, romboid, ellipszis, kör, stb. Majd térbeli formák, perspektíva.

/Bortnyik Sándor/

Letter from
Sándor Bortnyik to
Victor Vasarely where
he gives information
about the teaching
program of
'Műhely', 1966

KEMKI, Museum of Fine Arts –
Hungarian National Gallery Archives,
Budapest

Victor Vasarely,
Études Bauhaus
A-B-C-D, 1929

Private collection

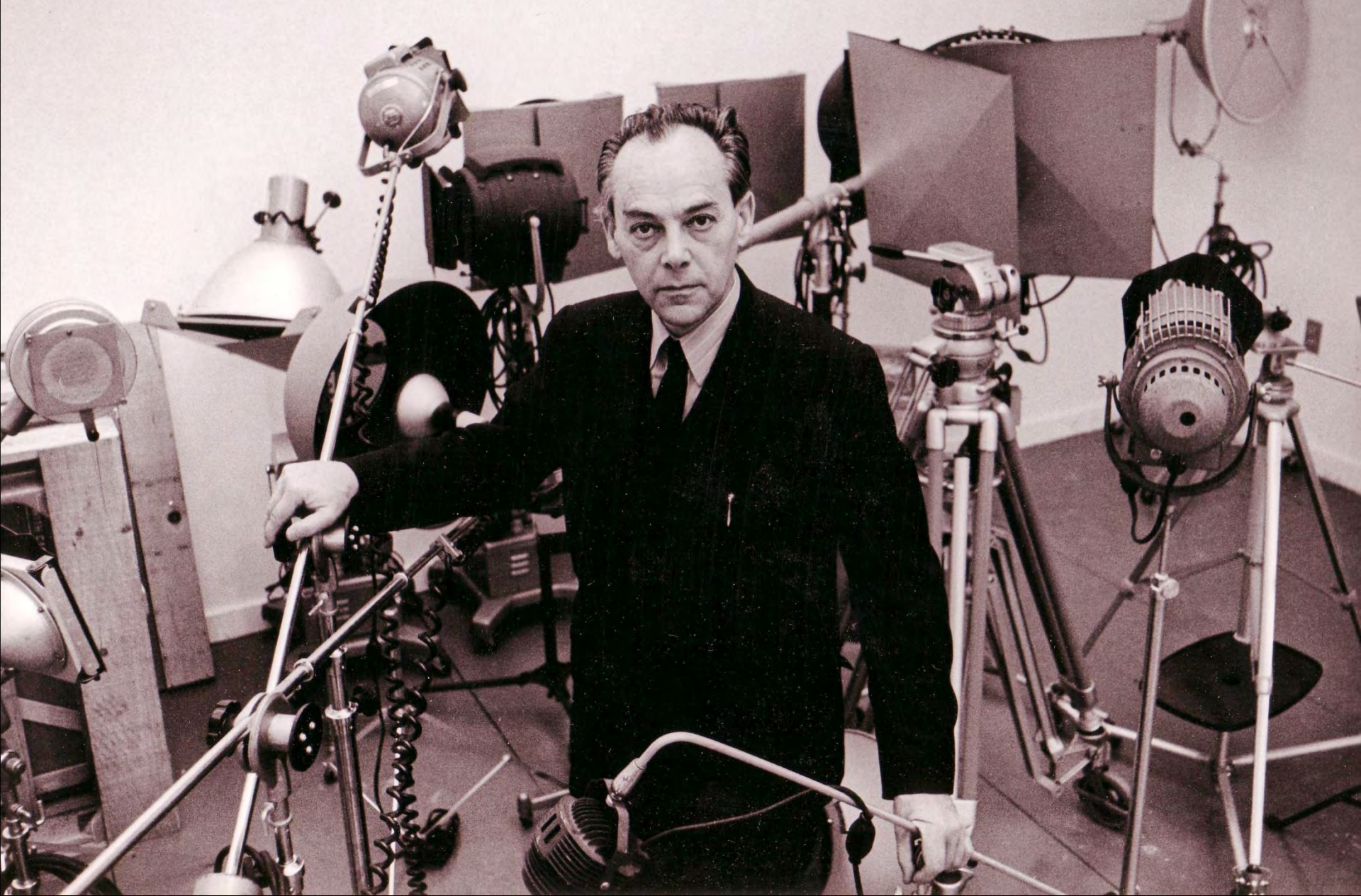
József Pécsi, *Victor Vasarely*, 1930,
gelatin silver print

Hungarian Museum of Photography, Kecskemét

József Pécsi, *György Kepes*, 1930,
gelatin silver print

Hungarian Museum of Photography, Kecskemét

György Kepes at the Center for Advanced Visual Studies (CAVS), MIT, 1967

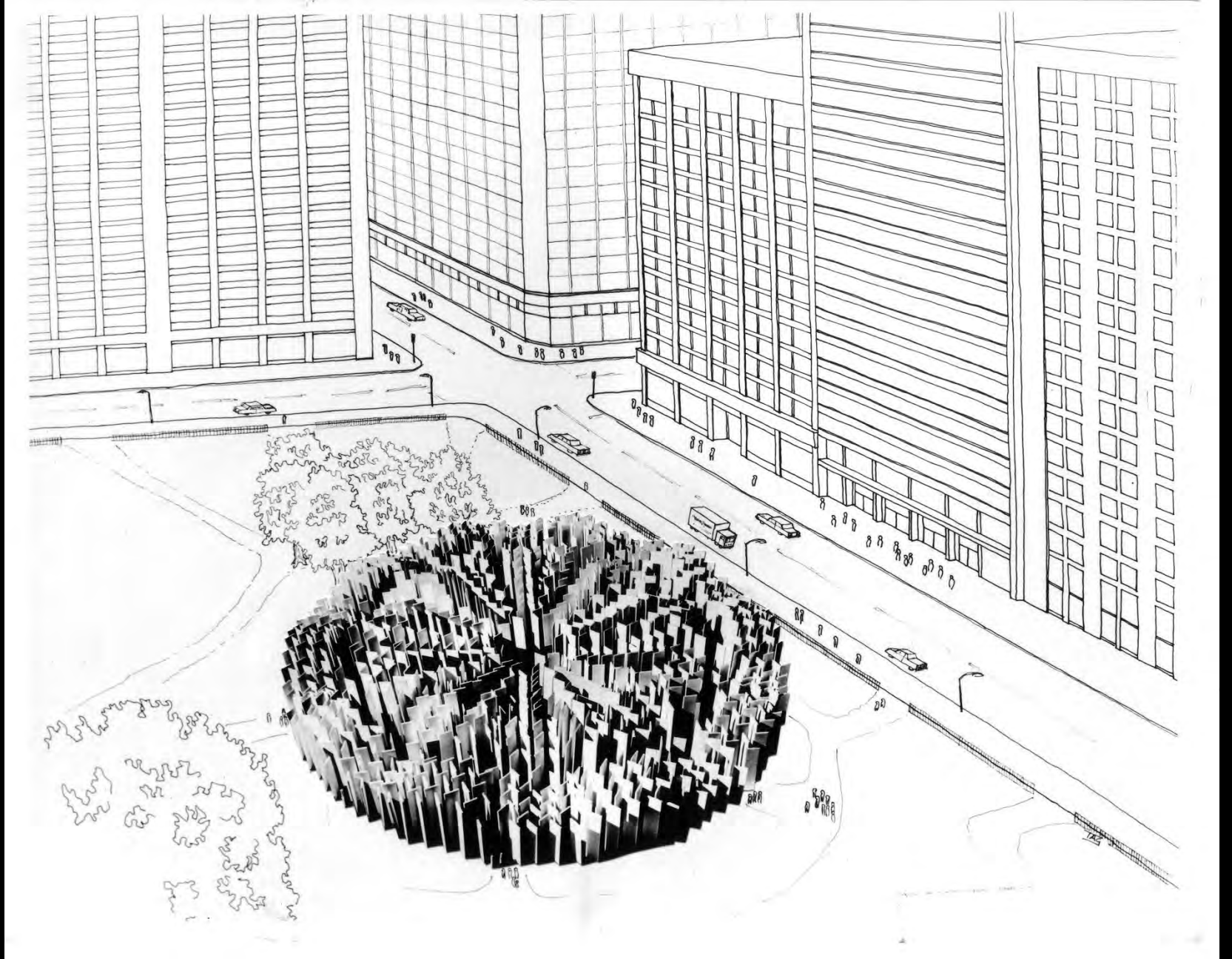
Ivan Massar, Black Star Agency – Eger, Kepes Institute Archives

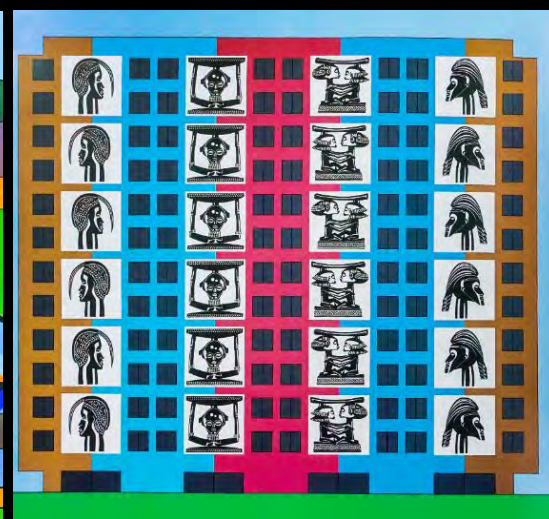
György Kepes, *Programmed kinetic light mural at the K.L.M. ticket office* (New York, 1959)

Victor Vasarely, *Transparent kinetic wall* (K.L.M. Amstelveen Headquarters, The Netherlands), 1970

György Kepes (with collaboration of James Taggart), concept for a *Sound Oasis*, 1970
Eger, Kepes Institute Archives

Victor Vasarely, 'planetary folklore'
Designs from the *Imageries culturelles* series
for integration into existing buildings, 1977

Foundation Vasarely Archives, Aix-en-Provence

Kepes's office at the Center for Advanced Visual Studies (CAVS), MIT, Cambridge, MA, 1967

Kepes founded the Center with the aim to foster a dialogue between artists, scientists, engineers, and scholars to investigate the new forms of the civic art

Photo by Nishan Bichajian
Center for Advanced Visual Studies Special Collection, MIT

Vasarely Foundation, Aix-en-Provence, France, 1976

Vasarely established it as an art center where chosen artists were able to join forces with scientists, urban planners, sociologists and other type of scholars to produce 'multiples' (multiplied artworks) in environmental scale

Foundation Vasarely Archives, Aix-en-Provence